

Enric Crous-Vidal: Un caràcter en tipografia

Andreu Balius

Des de la nostra perspectiva actual com a dissenyadors gràfics podríem considerar la carrera professional d'Enric Crous-Vidal com a bastant irregular. El seu compromís amb l'art, entès com una forma d'intervenció creativa en la societat, el va portar a treballar en diverses feines, com és ara dibuixant publicitari (així s'anomenava abans el nostre ofici de dissenyador), escriptor i il·lustrador, entre moltes altres activitats.

Podem trobar dues etapes en la seva vida, verdaderament interessants i, alhora, molt distanciades en el temps. La primera està estretament vinculada a la seva

activitat com a director literari i plàstic de la revista *Art*, a Lleida (1933-1935). La segona es desenvolupa durant els seus anys d'exili a París, on va instal·lar el seu estudi i va fer la seva gran contribució a la tipografia d'aquest segle (1950-1954). Es tracta de dos períodes en què un cert afany de protagonisme fa aparèixer Crous com un líder indiscutible, primer en l'entorn artístic local de Lleida, després en els cercles més prestigiosos de la tipografia parisenca.

Enric Crous-Vidal neix a Lleida el 1908. Ja des de la seva joventut arriba a un compromís total amb les seves conviccions pel que respecta a l'art. Quan un llegeix els textos

Octubre de 2008

© Andreu Balius

© De la traducció i l'edició, Pere Farrando

Respecteu els drets de l'autor: citeu-lo adequadament, no manipuleu les seves paraules ni idees i no les utilitzeu amb finalitat comercial.

Dipòsit Legal: B-46982-2008

Els articles de Preedicio.com

Full no periòdic dedicat a la tipografia i l'ortotipografia, disponible a l'adreça web www.preedicio.com/arti_ca.pdf.

(LLEIDA , 1908 - NOYON , 1987)

Enric Crous-Vidal

República BARCARÈS París MAXIMILIEN VOX

FLASH & ILERDA & STRUCTURA

Grafia Llatina · 'Caractère' · Arabescos

Els articles de Preedicio.com

ANDREU BALIUS "Enric Crous-Vidal: Un caràcter en tipografia"
www.preedicio.com/arti_ca.pdf

A la pàgina anterior, mostra de la lletra llerda, de Neufville Digital, distribuïda pel diari lleidatà *Segre* el dia de Sant Jordi (23 d'abril) del 2008. En aquesta, anunci del número 9 de la revista *Art*, 1934, i lletres d'un alfabet ornamental, 1954.

A la revista 'Art' es percep una enorme càrrega contra tot allò que faci tuf de tradició

que va escriure entre 1933 i 1934 per a la revista *Art*, pot percebre-hi una enorme càrrega explosiva que envesteix contra tot allò que faci tuf de tradició. No és una persona que es caracteritzi precisament per la moderació. El seu esperit transgressor s'expressa a través d'aquells textos "de joventut", publicats durant uns anys en què el seu entorn vital està molt allunyat de les grans capitals culturals europees. Això no li suposa cap motiu per desanimar-se,

al contrari: des de la seva ciutat tant ell com els seus amics se senten més lliures de proclamar les seves idees sense mossegar-se la llengua.

D'aquesta manera es defineix Crous a si mateix i el seu grup al primer número d'*Art*:

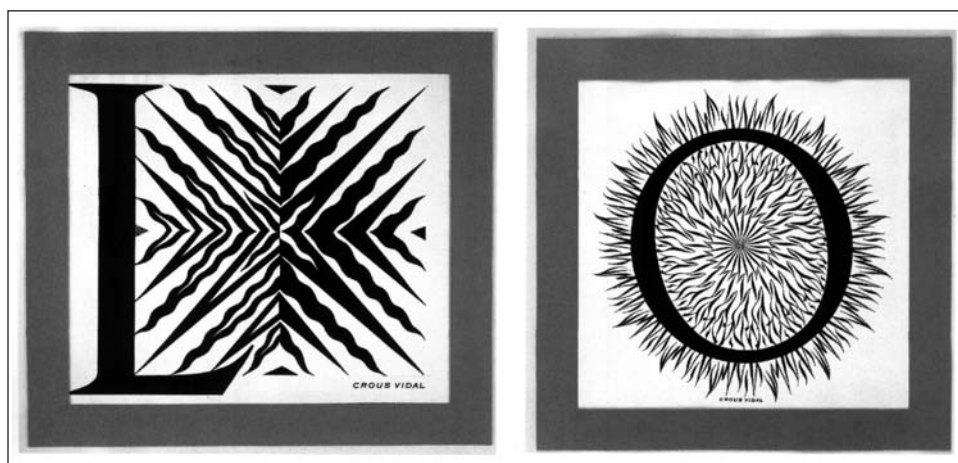
La generación actual, somos el chispazo que las bocas de acero escupen por las ventanas de los engranajes, cuyos dientes se mueven locamente y en revoluciones continuas, para vomitar el Progreso.¹

I continua més endavant:

En la actualidad partimos del "ahora" y abarcamos el futuro. Poco nos interesa lo que ocurrió. Nada pueden decirnos de las pseudo-copias, adulteradas, tísicas, de todas las mil "escuelas" (escuela es

1. "Cartel", *Art*, 1, 1933.

Andreu Balius és dissenyador gràfic especialitzat en tipografia, membre del col·lectiu Grrr, delegat a Espanya de l'Association Typographique Internationale (ATyPl) i professor de la Universitat Pompeu Fabra.

Els articles de Preedicio.com

ANDREU BALIUS "Enric Crous-Vidal: Un caràcter en tipografia"
www.preedicio.com/arti_ca.pdf

A la dreta, tríptic publicitari per a la lletra Flash, 1952, i a sota, aplicació amb motius gràfics per a Cinzano, 1950-52.

Critica el decorativisme i la superfluitat en tipografia, però també descarta l'ús d'una sola lletra

creadora; después de ser paseada su ineptitud como recurso óptimo, fusilan una muestra que es más o menos aceptable, al encargo pendiente, y así queda arreglado un problema, que después tiene sucesión crónica.³

Per ell la renovació ha de ser la màxima de l'impressor.

En el text "Letrística", publicat al número 5 d'*Art*, exposa una visió no unitària de la lletra d'impremta, alhora que critica el decorativisme i la superfluitat en l'ús de la tipografia: "De acuerdo, fuera góticos, redondillas, bastardillas y letra ornamental con decoraciones interiores y exteriores, pero no creemos tampoco en la perpetua bondad de un tipo determinado de letra".

Considera la Futura com un disseny que podria estar molt a prop del paradigma d'allò que hauria de ser una lletra tipogràfica. I respecte a l'ús d'una de sola, per Crous:

[...] representaria de momento un gran paso, el dado por Paul Renner con el

3. "Imprenta", *Art*, 2, 1933.

hallazgo de su Futura. Pero nosotros solo la aplicaríamos a las divulgaciones, llamémosles oficiales, de amplia difusión, pero nunca en los casos de uso privado, por ejemplo de una marca, de un nombre a distinguir entre otros de los competidores [...].⁴

D'aquesta manera defensa la varietat de formes tipogràfiques per als casos particulars.

El número 5 es va anunciar com l'últim lliurament de la revista. En aquest Crous va escometre contra la política cultural de la seva ciutat natal i les seves institucions. El 1935 es va tancar la revista, un fet en bona part motivat per l'escassa acollida que va tenir la iniciativa i la falta d'ajuda econòmica.

Com a tanta altra gent, la Guerra Civil va obligar Crous a fer un canvi de rumb. La contesa bèl·lica va suposar la fi del nucli lleidatà d'avantguarda. Enric Crous, junt amb el seu amic Garcia Lamolla, es va dedicar a la salvaguarda del patrimoni artístic a Lleida i l'Aragó, i va evitar que moltes obres d'art es perdessin, es deterioressin o fossin presa dels lladres. Van treballar segons el programa organitzat per la Generalitat de Catalunya, que va posar sota la seva protecció els edificis religiosos d'aquells territoris.

4. "Letrística", *Art*, 5, 1933.

5. A l'últim número d'*Art* li hauria correspost el 10, però Crous el va numerar amb el zero.

Nota:

Actualment es pot adquirir la llicència d'unes quantes lletres d'Enric Crous-Vidal a Bauer Types (www.bauertypes.com), individualment o dins el paquet Grafia Latina.

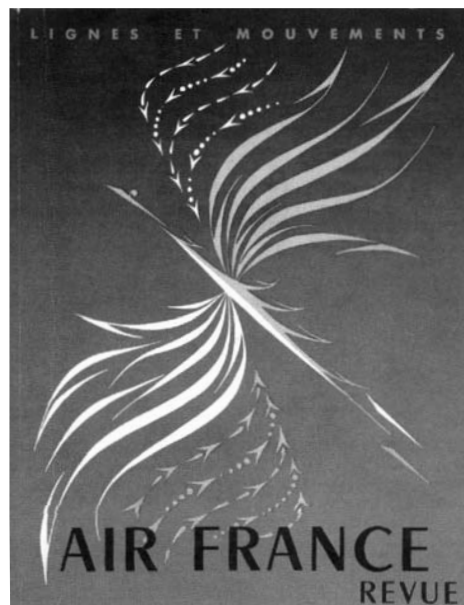
Els articles de Preedicio.com

ANDREU BALIUS "Enric Crous-Vidal: Un caràcter en tipografia"
www.preedicio.com/arti_ca.pdf

A la dreta, portada d'*Air France Revue*, 1953. A sota, doble pàgina de Parade, Ballet Typographique, 1950.

Més endavant Crous va haver d'agafar les armes i sofrir el conseqüent exili. A França, va formar part de la Resistència, on va col·laborar en la fabricació de documents falsos, i el 1945, al finalitzar la Segona Guerra Mundial, es va instal·lar a París, ciutat on va refer la seva carrera i va recuperar l'interès per la gràfica. Va treballar per a una important impremta de la capital fins que es va instal·lar pel seu compte l'any 1950.

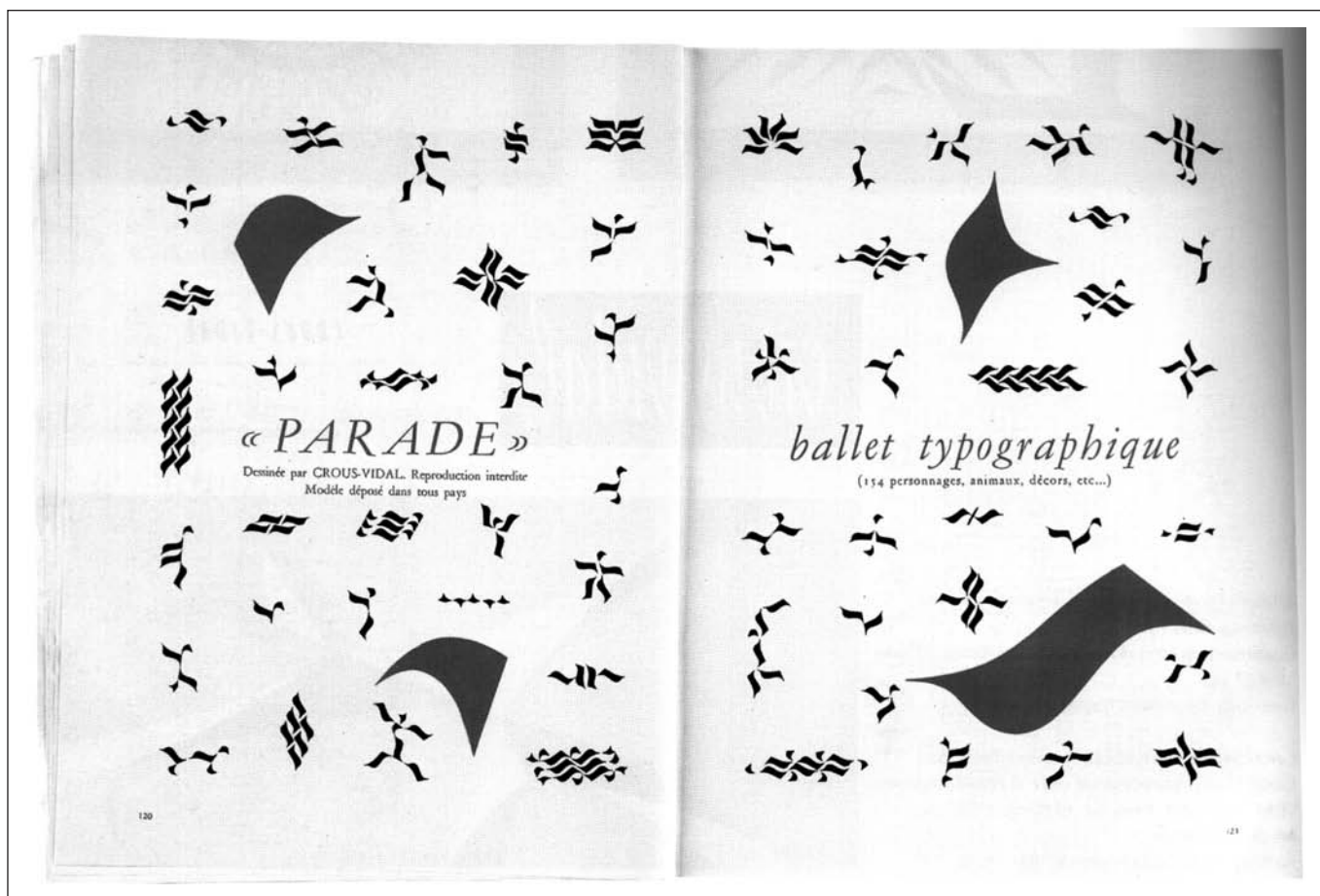
Durant aquest període va conèixer el tipògraf francès Maximilien Vox —tota una autoritat en tipografia—, que va exercir una enorme influència en ell. Vox li va donar suport i el va considerar el màxim representant d'un moviment llatí autòcton —la Grafia Llatina—, capaç de contrarestar la fredor de la tipografia alemanya. Crous,

anteposant "la mano y el corazón frente al compás y la matemática", defineix la Grafia Llatina en contraposició amb el caràcter germànic. I dona com a exemple d'aquesta sensibilitat llatina que ell reclamava per als nous alfabetes la feina del tipògraf renaixentista Claude Garamond.

La Fonderie Typographique Française dona suport a aquest moviment i fon unes quantes de les lletres dissenyades per Crous per comercialitzar-les: la sèrie de viuyetes Fugue d'Arabesques, el 1951; la Paris i la Flash, el 1952; la Champs Élysées (versió

A França, va formar part de la Resistència i va col·laborar en la falsificació de documents

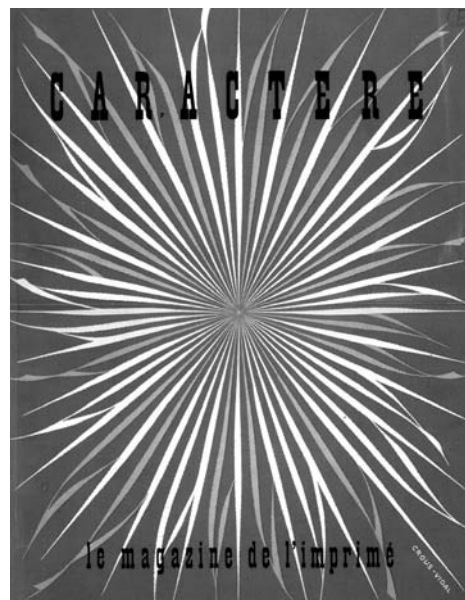

Els articles de Preedicio.com
 ANDREU BALIUS "Enric Crous-
 Vidal: Un caràcter en tipografia"
www.preedicio.com/arti_ca.pdf

A la dreta, portada de la revista *Caractère Noël*, 1950. A sota, fullet de la sèrie de vinyetes Fugue d'Arabesques, 1952.

francesa de la llerda), el 1956, i la lletra France, el 1959. (La mateixa Fugue d'Arabesques i la llerda les fondrà a Espanya la Fundición Tipogràfica Nacional el 1954.)

A finals dels anys cinquanta, a causa de la força de les idees del moviment modern i de l'èxit que estaven assolint lletres com la Univers d'Adrian Frutiger, la Fonderie Typographique, per raons comercials, decideix apostar pels tipus germànics i retirar el seu suport a la Grafia Llatina. Diferències amb gent pròxima a aquest moviment el porten, a poc a poc, a retirar-se de l'entorn gràfic per dedicar-se a la pintura. El 1966 crea la seva última lletra, que anomena Structura. Tal com el seu nom indica, aquesta nova sèrie suposa el retorn a la seva admiració per la Futura de Paul Renner i, alhora, un últim intent de contrarestar

aquelles crítiques que l'acusaven de falta de rigor en els seus dissenys. Enric Crous-Vidal mor a França l'any 1987, després de denegar-se-li dues vegades la sol·licitud de retorn a Espanya.

El tipògraf Maximilien Vox el va considerar el màxim representant de la Grafia Llatina

Potser el més interessant d'aquesta figura no són les seves creacions tipogràfiques, sinó les idees que hi havia al darrere i el moviment que ell directament va adoptar com a propi, i en què es va comprometre fins al punt que, un cop esgotat el seu discurs, es va retirar de l'escena gràfica.

